

αὐτὸ νὰ γιατί, ὅπως κι' ἂν εἶνε, τὸ δεύτερο πάντα μᾶς συμφέρει, τὸ νὰ λέμε δηλ. τὴν ἀλήθεια καὶ σὺν ξέρουμε πὼς ἔχουμε κάτι στραβό, νὰν τὸ φωνάζουμε. Δὲν πειράζει πὼς θὰ μᾶς ἀκούσουν καὶ ξένοι· καθόλου δὲν πειράζει, φτάνει νὰν τοὺς δείξουμε· ἀμέσως πὼς δὲ φωνάζουμε μονάχα ἐσὶ, γιὰ νὰ περνᾷ ἡ ὥρα καὶ γιὰ νὰ ρητορεύουμε, παρὰ διορθωνοῦμαστέ κιόλας καὶ καλλιτερεύουμε καὶ μπορούμε νὰ χουν ἐμπιστοσύνη σ' ἐμᾶς.

Τὴν ἰσάδα λοιπὸν κι' ὅσιος ὁ Θεός. Πάντα ὠφελημένοι ὄντασθε. Στὴν ἀρχὴ τοῦ θά πρωτακούε-ται τὸ σωστό, ἐπειδὴ γκρεμίζονται πολλὰ εἰδωλά καὶ τὰ εἰδωλ' αὐτὰ μὲ τὸ πείσμη τους θὰ σπάνουν πολλὰ σιχαμένα μοῦτρα, εἰν' ἐπόμενο νὰ μᾶς ποῦν πέντε δέκα πετεινόμενα πὼς φέρνουμε τὴν καταστροφὴν. Ἀδιάφορο. Ἀς ἀνοίξουν τὰ στραβά τους, νὰ δοῦν ποιὸς δρόμος φέρνει τὴν καταστροφὴν. Ὅχι ποτέ· ὁ δρόμος τῆς Ἀλήθειας. Κι' ἂν χαθοῦμε περπατώντας τον, θὰ πῇ πὼς μᾶς ἄξιζε νὰ χαθοῦμε, πὼς δὲν εἴμαστε γιὰ ζωὴ. Ἀλήθεια, νὰ μὴ δώσουμε νὰ καταντήσουμε· αὐτοῦ, μὰ κι' αὐτὸ ἂν πρόκειται πάλι προτιμώτερο νὰ πνιγοῦμε μέσ' στὴν Ἀλήθεια παρὰ μέσ' στὴν Ψευτιά.

Ι. Γ. ΣΤΑΜΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΚΑΙ ΜΑΛΛΙΑΡΗ

Θὰ εἶναι χωρίς ἄλλο μεγάλος νοῦς ἐκεῖνος ποῦ θὰ κερτορώσῃ χύτης τίς ἡμέρες νὰ καταλάβῃ καὶ νὰ μᾶς ἐξηγήσῃ, τί θέλουν καὶ τί ζητοῦν οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, ποῦ ἔκαμαν τὸν πατριωτισμὸ μονοπώλιο καὶ ἀνοῦνται νὰ δώσουν λιγάκι καὶ σ' ἐμᾶς τοὺς φτωχοὺς, οἱ πλεονέχτες! Τὴν ἀρχαία γλῶσσα θέλουν ἢ τὴν καθαρεύουσα; Τὴν δημοτικὴν πολεμοῦν ἢ τὴν μαλλιάρη, καὶ ποιά εἶν' αὐτὴ ἢ τελευταία; Ὁ ἕνας ἀποκρούει κάθε μετάφραση. Κατὰ τὴ γνώμη αὐτοῦ τοῦ κυρίου, πρέπει τὰ ἐνενηντα ἐνὶ ἑκατοστὰ τῶν μορφωμένων ἀνθρώπων, ποῦ εἶχαν τὴ δυστυχία νὰ μὴν εἶναι φιλόλογοι, καὶ ποῦ εἶναι μολαταῦτα ἱκανοὶ νὰ νοιώσουν τὸ πνεῦμα τοῦ Αἰσχύλου καλλίτερα ἀπ' τὸν κ. Μιστριώτη, πρέπει αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι νὰ καταδικασθοῦν νὰ μὴν ἐντροφήσουν ποτὲ στὴν ἀρχαία ποίησιν, ἐκτὸς ἂν τὴ διαβάσουν στὸ γαλλικὸ ἢ στὸ γερμανικόν. Νὰ μεταφράσουμε τὴ γλῶσσα μας; ὅπως πολλὸ σοφὰ εἶπε ὁ κ. Καμπύρογλου. Ἀκοῦς ἐκεῖ! Δηλαδή νὰ δώσουμε ἄρορμὴ στοὺς ζευζεκῆδες τοῦς Εὐρωπαιοὺς νὰ μᾶς λέν ὕστερα πὼς ἡ γλῶσσα τοῦ Αἰσχύλου ἦταν ἄλλη ἀπ' τὴ σημερινὴ τὴ δική μας!

γαύγισμα τῆς δίνης, σὲ κανένα ἠφαιστειον, ὕπερ νὰ μυκάται τὰς ἀλγύσεις(!) διασπᾶσαν(!)
(Πριγκίπισσα)

κι' ἀφοῦ καμψώσουμε τὸ ἀλυσοδεμένο αὐτὸ ἠφαιστειο καὶ τ' Ἀλγὴν τοῦ κ. Ραγκαβῆ, ἄς τεντώσουμε τ' αὐτί μας γιὰ νὰ μὴ μᾶς ξεφύγῃ κανέν' ἀπὸ τὰ «πλήσσουντα τὸν ἄερα θεία ταῦτα ἐπη»:

Κομφὸς χαμαὶ στηθόδεσμος· ἐγγὺς ἐσθῆς πλουσία.

Σατὰν ὁ Φαῦστος σε καλεῖ! Σὸς, σὸς εἰμί! Πλὴν

[ποῦ σύ; (!!)]

(Μυρρίνη)

Ὁ μυελὸς ἐρρίγησε τὸν ἐν ἐμοὶ ὀστέον,

(Μεγάλῃ Πέμτῃ)

ὅταν τοὺς πρωτοδιάβασα τοὺς δαιμονίους αὐτοὺς στίχους, ποῦ ἂν δὲν τοὺς ἐώρων (κατὰ τὰ ἐκεῖνος πλὴν ποῦ ἐστὶ, ἐὰν ἐρῇ καὶ τᾶλλα πρότυπα) μὲ τὰ ὀμμάτιά μου, ποτέ· μου δὲ θὰ πίστευα πὼς ὑπάρχουν.

Ἐπάρχουν ὅμως καὶ παραὑπάρχουν ὥστε νὰ ἔχει ὅλο τὸ δικαίωμα νὰ περάσῃ στὴν Ἀθανασία ὁ κ. ποιητῆς, οὐ μόνος, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν κριτικὸν αὐτοῦ, ὦν

κοιΝὸν τὸΝ μίτοΝ τὸΝ χρυσὸΝ ἢ μοίρα κλώθει

(Ἐφιάλης)

μὲ τοῦ κ. Ραγκαβῆ τὸν μίτον.

Τί βγαίνει ἀπ' ὅλη αὐτὴ τὴν παράθεση τῶν προτύπων στίχων; Ὅτι συχνὰ πυκνὰ λέει μερικὰ πολὺ παράδοξα πράγματα ὁ κ. Χατζιδάκις.

Ὅχι! Χίλιες φορές καλλίτερα, νὰ πᾶμε ν' ἀκούσουμε τὸ πρωτότυπο, νὰ πᾶρουμε κ' ἕνα ὕπνο, σὺν καλοὶ πατριῶτες, καὶ στὸ τέλος νὰ ξυπνήσουμε καὶ νὰ φύγουμε μὲ τὴ συνείδηση ἀναπαυμένη.

Αὐτὴ λέγεται ἐργασία μορφωτικὴ τοῦ ἔθνους! Ὁ λαὸς, λέει, δὲν ἐζήτησε ποτὲ νὰ τοῦ μεταφράσουμε τοὺς ἀρχαίους ποιητάς. Χαρά στο γιὰ ἐπιχείρημα! Ἦθελα νὰ ξέρω, τὴν πρώτην φορὰ ποὺ ἰδρῶθηκα σκολεῖα, ἂν ἐχρησίσθηκε νὰ τὰ ζητήσῃ ὁ λαὸς γιὰ νὰ γίνουν.

Ἄλλοι θέλουν τὴ μετάφραση ἀλλὰ στὴν καθαρεύουσα, χωρὶς ὅμως αὐτὸ διόλου νὰ τοὺς ἐμποδίζῃ λίγο παρακίττω νὰ σᾶς ἐκθειάσουν τὴ δημοτικὴ ὡς γλῶσσα πολὺ ὠραία γιὰ τὴν ποίησιν. Καὶ ἐνῶ ἐσεῖς βασανίζετε τὸ νοῦ σας γιὰ νὰ λύσετε αὐτὸ τὸ πρόβλημα, πὼς, ἐνῶ ἡ δημοτικὴ εἶναι ὠραία στὴν ποίησιν, πρέπει μόλα ταῦτα ἢ μετάφραση νὰ γίνεταί· στὴν καθαρεύουσα, παρουσιάζεται ἑξῆς μὴ νέα περιπλοκὴ σ' αὐτὸ τὸ διανοητικὸ φαινόμενο ποῦ μελετᾶτε, ἢ ὅποια σᾶς κάνει πιά νὰ χάσετε τὸν μπόσουλα: ἡ δημοτικὴ, λέει, αὐτὴ δὲν πρέπει νὰ εἶναι μαλλιάρη, πρέπει νὰ εἶναι ἐκείνη ποῦ μιλοῦμε, ὕστερα ὅμως ὁ ἴδιος σᾶς βεβαιώνει, πὼς ἡ γλῶσσα ποῦ μιλοῦμε εἶναι ἡ καθαρεύουσα «ἥτις ἐπεβλήθη κτλ.». Ἢ! τότε πῶς δὲ σᾶς μένει ἄλλο παρὰ νὰ τραβήξετε τὰ μαλλιά σας, ἂν εἴσθε μαλλιάρης, ἀπ' τὴν ἀπελπισία.

Μαλλιάρη! Μιὰ λέξη κι' αὐτὴ. Ἐπειδὴ σ' ὅλα τὰ πράγματα εἴμαστε οἱ ἄνθρωποι τῶν λέξεων, καὶ ξέρουμε θυμάσια τὴν τέχνη μ' αὐτὲς νὰ κρύβουμε τὴν ιδέα—ἢ τὴν ἑλλειψὴ τῆς ιδέας—, ἄρα ἐπρεπε κ' ἐδῶ νὰ βρεθῇ μιὰ λέξη, μὴ μιὰ λέξη ποῦ νὰ ἔχῃ τὸ προσὸν νὰ μὴ λέρη τίποτα. Καὶ πραγματικῶς βρέθηκε ἕνας ἄξιος ἄνθρωπος καὶ τὴν ἐπέτυχε, ὅπως ἐχρησίζεσθε. Καὶ τώρα μὲ τὴ λέξη μαλλιάρης ἕνας ἔννοε ἐκεῖνον ποῦ γράφει καθαρὴ δημοτικὴ, χωρὶς δηλ. νὰ μεταχειρίζεται τοὺς τύπους τῆς ἀνακατωμένης γλώσσας ποῦ μιλοῦμε, ἄλλος ἔννοε ἐκεῖνον ποῦ μεταχειρίζεται καὶ λέξεις ἄγνωστες σ' αὐτόν, κι' ὡς εἶναι δημοτικὴς σ' ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος, τρίτος χαρακτηρίζει μαλλιάρῃ τὸ συγγραφεῖα ἐκεῖνον ποῦ φκιάνει κάποτε καὶ καμμιά νέα λέξη σύμφωνα μὲ τοὺς κανόνες τῆς δημοτικῆς γλώσσας, τέταρτος, ἐκεῖνον ποῦ νεωτερίζει πολὺ στὴν ὀρθογραφίαν, ἄλλος πάλι λέει μαλλιάρῃ ἕνα ποιητὴ, ὅταν εἶναι σκοτεινὸς στὶς ιδέας—γι' αὐτόν—, ἐπειδὴ

φρονεῖ πὼς ὁ ποιητὴς πρέπει νὰ διαβάξεται ἀνάμεσα σὲ δυὸ ποτήρια κρασί, γιὰ κανέναν ἄλλον ἔσως μαλλιάρης εἶναι ὅποιος κἄθεται στὸ Παρίσι ἢ στὸ Λίβερπουλ, καὶ γιὰ ἕνα φίλο μου ἡ μαλλιαρσύνη εἶναι μιὰ αἵρεση θρησκευτικὴ, ποῦ οἱ ὀπαδοὶ τῆς τρέφουν μακρὰ μαλλιά καὶ μεγάλαν νύχια καὶ εἶναι ἀκάθαρτοι. Ὁ Καμπύσης μάλιστα ὁ καημένος ἀπ' αὐτὸ πέθανε, λέει, ἀπ' τὴν κακὴ ζωὴ ποῦ τοὺς ἐπιβάλλει ἡ θρησκεία τους. Ἰσως μάλιστα ὁ φίλος μου ἔτρεφε τὴν κορυφὴν ἐλπίδα πὼς μὲ τὸν ἴδιο τρόπο θὰ πεθάνουν ὅλοι τους. Αὐτὸ δὲ μοῦ τὸ εἶπε, μὲ ρώτησε ὅμως, ἂν εἴμαι κ' ἐγὼ μαλλιάρης. Τοῦ εἰδείξα τὰ νύχια μου, καὶ ἔμα εἶδε πὼς εἶναι καθαρὰ, ἡσύχασε.

Δὲ γνωρίζω δημοτικὴ καὶ μαλλιάρη. Γνωρίζω δημοτικὴ ὁμορφα γραμμὴν καὶ δημοτικὴ γραμμὴν ἄσχημα. Γνωρίζω ὡς μαλλιάρη δημοτικὴ καθαρὴ καὶ δημοτικὴ τῆς ἀνάγκης, δηλ. ἀνακατωμένη μὲ λίγα στοιχεῖα τῆς καθαρεύουσας, ὅπως αὐτὴ ποῦ γράφω ἐδῶ. Καὶ ναὶ μὲν, ἔχει τὸ δικαίωμα ὁ καθένας νὰ φρονῇ, πὼς ἡ γλῶσσα ἡ δημοτικὴ δὲ θὰ μπορέσῃ ν' ἀποφύγῃ ὁλοτέλῃ τὴν ἐπίδραση τῆς καθαρεύουσας, μὲ τὸ νὰ λέγῃ ὅμως πὼς ἡ γλῶσσα ἡ καθαρὴ, ἢ δηλ. ἡ γλῶσσα τοῦ Φυχάρη, δὲν εἶναι ἡ δημοτικὴ παρὰ εἶναι γλῶσσα φκιστὴ, δὲν κάνει ἄλλο παρὰ νὰ ἀποδείχνῃ τετραγωνικὰ πὼς ἀκόμα δὲν πῆρε εἰδηση ἀπὸ γλωσσικὸ ζήτημα, καὶ θὰ κἀνὴ φρόνιμα νὰ σωπαίῃ.

Ἦθελα ν' ἀπαντήσω στὸν κ. Σουρῆ, ποῦ εἶπε σὲ συνέντευξιν πὼς ἡ γλῶσσα ἡ μαλλιάρη δὲν ἔχει καμμιά σχέση μὲ τὴ δημοτικὴ καὶ πὼς εἶναι προσωρισμένη νὰ πεθάνῃ. Δὲν ξέρω ὅμως πὼς ν' ἀπαντήσω, ἐπειδὴ καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ μὴν ξέρω τί ἀκριβῶς σημαίνει μαλλιάρης. Ὁμολογῶ ὅτι εἰμαι ἐντελὴς ἀνίκανος νὰ καταλάβω σὲ τί διαφέρει ἡ γλῶσσα τοῦ Παλαμᾶ ἀπὸ τὴ γλῶσσα τοῦ Βαλαωρίτη.

Ἄν ὁ κ. Σουρῆς γλῶσσα μὴ μαλλιάρη ἔννοε τὴ γλῶσσα τοῦ «Ρωμιοῦ» καὶ αὐτὴ συνιστᾷ ὡς γλῶσσα φιλολογικὴ, τότε γίνουμαι στὴ στιγμὴ μαλλιάρης. Ποιὸς τρελλάθηκε νὰ ἀρνηθῇ τὴ χάρη καὶ τὴ δύναμη τῆς σάτυρας τοῦ «Ρωμιοῦ», ποῦ θὰ ἦταν ἔσως καὶ περισσότερη, ἂν ὁ «Ρωμιός» δὲν ἐβγαίνει κατανγκαστικῶς κάθε Σάββατο; Ἀλλὰ τώρα μιλοῦμε γιὰ τὴ γλῶσσα. Φαντασθῆτε μὴν ὡδὲ στὸν Αἰσχύλο συνθεμένη σὲ τούτῃ τὴ γλῶσσα:

Ἐρ' οἶσθα, τεμπελόσκυλο, καὶ τῆς σοφίας ἔδρα,

πὼς τὸ Ρωμέϊκο μυαλὸ διὰ παντὸς ἀπέδρα;

Ἀρ' οἶσθα, ἀρχαία· ἀπέδρα, ὕψηλῃ καθαρεύ-

τοῦ Ροῖδῃ τὴ γνώμη. Γιὰ τὸν κ. Κλέωνα, ὕστερ' ἀπ' ὅσα εἶδατ' ἔως τώρα καταλάβατε τί βάρος μπορεῖ ν' ἔχει ἡ γνώμη του. ὅσο γιὰ τὸ λογοτέχνη Κ. Ν. Ράδο τί νὰ σᾶς πῶ· ἐγὼ ξέρω ἕνα Κ. Ν. Ράδο συγγραφεῖα ἐνὸς βαθυστόχαστου βιβλίου «ἡ τελευταία φάσις τοῦ γλωσσικοῦ ἡμῶν ζητήματος». Ἄν αὐτὸ τὸ βιβλίον τὸ θεωρεῖ λογοτέχνημα ὁ κ. Χατζιδάκις τότε, μὰ τις Μούσες, ὁ Κ. Ν. Ράδος ἔχει τὴ δόξα, ὅτι βρήκε καινούργιο εἶδος λογοτεχνικόν. Ὁ κ. Ἀναστασόπουλος θάνα νόστιμο νὰ εἶναι τὸν Ἀλγέων ὁ κριτικὸς, καὶ θάχει γούστο οἱ δυὸ αὐτοὶ κύριοι, συμπετυκνωμένοι εἰς ἕνα νὰ εἶναι ὁ ἴδιος κ. Ἀναστασόπουλος, ποῦ στὸ περασμένο τεύχος τοῦ περιοδικοῦ «Κριτικὴ» ἔτυχε νὰ διαβάσω κάτι τι δικό του μὲ τὸν τίτλον «Πέθανε τὸ ἄγαλμα», ποῦ νὰ σᾶς πῶ τὴν ἀλήθειαν δὲ θυμούμαι πιά—εἶναι καὶ τόσος καιρὸς ἀπὸ τότε—τί ἔλεγε. Τὸ μόνον ποῦ θυμούμαι εἶναι ἡ ἐντύπωση ποῦ μοῦκανε, ὅτι δηλαδή καὶ αὐτὸς συμφωνεῖ πληρέστερα μὲ τὸν πάτερ Ἀλκουῖνον καὶ παραδέχεται τὸν ὀρισμὸν τοῦ γιὰ τὴ γλῶσσα, τεκμήριον δὲ ἡ ἀκόλουθη φράση ποῦ μόνῃ αὐτὴ δὲν κατόρθωσε δυστυχῶς νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τὴ φυλακὴ τοῦ κρανίου μου «...Καὶ ὡς Ἰδέα οἱ Θεοὶ οἱ ἀρχαῖοι ἤσαν αἰώνιοι. Δὲν δὲσθνήσκον πώποτε οὐδ' ἀνίσταντο πώποτε». Ἐδῶ φανερά θέλει νὰ πῇ ὁ κ. Ἀλκουινιστής, ὅτι δὲν πέθαιναν ποτέ· ὅγκου δ' ὅμως εἵνεκεν λέει πώποτε ποῦ σημαίνει ποτέ ὡς τὰ τώρα δηλ. δὲ λέει τίποτα.

(ἀκολουθεῖ)

* Μνηστήρες Πηνελόπης. «Ποικίλῃ Στοά» 1896 σελ. 74.

** Γλωσσολ. μελέται (Εἰδῶλων κατάλυσις) σελ. 483 σημείωσις.

ουσα· σοφίας ἔδρα, χαμηλὴ καθαρεύουσα· Ρωμέϊκο μυαλό, δημοτικὴ· τεμπελόσκυλο, χυδαία.

..

Με τέτοιο γλωσσικὸ μυστικὸ φιλολογία σοβαρὴ δὲ γίνεται. Νομίζω αὐτοῦ συζήτηση δὲ χωρεῖ. Κι' ἂς ὑπάρχουν ἄνθρωποι ποὺ βρίσκουν στὸ «Ρωμέϊκο» τίποτε λιγότερο παρὰ τὴ λύση τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος. Νά, λέει, αὐτὴ εἶναι ἡ γλῶσσα ποὺ μιλοῦμε. Ναι, βέβαια, ἡ γλῶσσα τοῦ «Ρωμέϊκου» εἶναι ἓνα νόστιμο μίγμα ἀπὸ τὶς δύο γλώσσες ποὺ ἐμάθαμε νὰ μιλοῦμε, χωριστὰ ἢ ἀνακατωμένα, κατὰ τὸ θέμα ποὺ ἐξετάζουμε. Εἶναι μάλιστα κάτι παραπάνω, διότι ἔχει ἄλλοτε καὶ ἀρχαία γλῶσσα, ἄλλοτε καὶ γαλλικὴ καὶ ἰταλικὴ καὶ ὁποιαδήποτε ἄλλη, ἀνάλογα μὲ τὴν περίστασι. Καὶ ὅλες αὐτὲς τὶς γλώσσες μὲ πολλὴ χάρι, ἀλγῆθαι, τὶς ταιριάζει ὁ ποιητὴς καὶ τὶς κεντᾷ τὴ μιὰ ἀπάνω στὴν ἄλλη.

Τώρα, γιὰ νὰ εἴμαστε δίκαιοι, ἂς βγάλουμε τὴν ἀρχαία ἐλληνικὴ, ἂς βγάλουμε καὶ τὶς ἄλλες ξένες γλώσσες (συγγνώμη, κ. Καμπούρογλου, γιὰ τὸ ἄλλες) καὶ ἂς ἐξετάσουμε ἐκεῖνο ποὺ μένει. Λοιπὸν ἐκεῖνο ποὺ μένει, δηλ. δημοτικὴ καὶ καθαρεύουσα, καὶ πάλι δὲν εἶναι γλῶσσα φιλολογικὴ, εἶναι γλῶσσα κατὰλληλὴ μόνο γιὰ σάτυρα. Εἶναι ἓνα ἔνδυμα παρδαλὸ, ποὺ στέκει θαυμαστὰ στὸ κωμικὸ πρόσωπο τοῦ Περικλέτου, ὅταν προσφωνῇ τὸ Φασουλῆ, δὲν ταιριάζει ὅμως ὁλότελα στὴν Τραγωδίαν, ὅταν προσφωνῇ τὸν Αἰσχύλο, ὅπως δὲν ἀρμόζουν τὰ παρδαλὰ ρούχα στὸν ἱερέα ὅταν ἱερουργῇ. Ἐσυνειθισκαμε τόσο πολὺ μὲ τὸ παρδαλὸ αὐτὸ ρούχο, ποὺ τὸ φοροῦμε ἀδιάκοπα στὴν καθημερινή μας ζωὴ, ὥστε κατάντησε νὰ μοιᾶζῃ παραφωνία τὸ σεμνὸ καὶ τὸ ὁμοιόχρωμο ρούχο. Ἀλλὰ ἔλα ποὺ ὁ ἀληθινὸς ποιητὴς δὲν μπορεῖ νὰ κάμῃ ἄλλοιως, κ' ἔτσι πέφτει σ' αὐτὸν τὸ βαρὺ ἔργο, νὰ μᾶς ὑπενθυμίζῃ ἀγάλια ἀγάλια ποιά εἶναι ἡ γλῶσσα μας.

Γιὰ νὰ μιλήσω ἀπάνω σ' ἓνα παράδειγμα. Τὸ Ρωμέϊκο μυαλό μὲ τὸ ἀπέδρα δὲ θὰ κάμω, ποτέ τους μιὰ γλῶσσα· εἶναι δύο στοιχεῖα ξένα. Τὸ ἀπέδρα δὲ χωρεῖ στὸ Ρωμέϊκο μυαλό· ὅσο γι' αὐτὸ μπορεῖ νὰ σῇ πληροφόρηση κι' ὁ αἰ. μνηστὸς ἐκεῖνος ἐνομοτάρχης ποὺ ἔγραφε πῶς «ἡ ἡμίονος Κλεοπάτρα ἀπέδρα καὶ ἐξακολούθει ἀπέδρα». Ἡ μετὰ τὴν ἀπ' τὸ Ρωμέϊκο μυαλό στὸ ἀπέδρα προξενεῖ στὴν ψυχὴ ἓνα ἐλαφρὸ ξάφνισμα, ποὺ μᾶς εἰδοποιεῖ ὅτι ἀλλάζουμε γλῶσσα. ἓνα ξάφνισμα ὅμοιο π. χ. μ' ἐκεῖνο ποὺ προξενεῖ ὁ συνδυασμὸς

ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΦΙΛΕΛΛΗΝΕΣ

ΑΙΜΙΛΙΟΣ ΛΕΓΚΡΑΝ

ἄρ' οἶσθα, τεμπελόσκυλο, ἂν καὶ σ' αὐτὸν εἶναι μεγαλῆτερο τὸ ξάφνισμα, ἐπειδὴ καὶ ἡ γλωσσικὴ ἀπόστασις ποὺ χωρίζει τὰ δύο στοιχεῖα εἶναι μεγαλύτερη.

Τὸ ξάφνισμα αὐτὸ στὴ σατυρικὴ ποίησις ὅχι μόνο δὲν εἶναι κακὸ, παρὰ εἶναι καὶ ὄργανο χρήσιμο γιὰ τὸ σκοπὸ τῆς, εἶναι ὅμως ἀνυπόφορο στὴ σοβαρὴ φιλολογία. Καὶ ὁ Σολωμὸς «στὶς σάτυρες τοῦ ἀνακρίτῳ ἰταλικῷ μὲ τὸ ἐλληνικὸν. Βέβαια ὅμως δὲ θὰ ἔγραφε ποτέ του ὁ Σολωμὸς π. χ.

καὶ σὺν πρῶτ' ἀνδρειωμένῃ
χαῖρε, χαῖρε, ο Λιβερτά.

Καὶ νὰ σημειώσετε, παρκακλῶ, πῶς εὐκολότερα μπορεῖ νὰ πῇ ὁ Ρωμέϊκος ἢ Λιμπερτά, τῆς Λιμπερτάς, παρὰ ἀπέδρα, ἀπέδρας, ἀπέδρα.

Καὶ τώρα στὸ τέλος τοῦ φαίνεται πῶς ἡῶρα τὸν ὅρισμό ποὺ ζητοῦμε. Μαλλιάρως λέγεται ἐκεῖνος, ποὺ δὲν ἀπέδρα ἀπὸ τὸ Ρωμέϊκο μυαλό του τὸ αἰσθημα τῆς ἐνότητος στὴ γλῶσσα.

Ο ΑΝΗΣΥΧΟΣ

ΑΙ ΜΟΥΣΑΙ ΤΩ ΓΑΛΛΙΑ ΧΑΙΡΕΙΝ

Φραγκιδᾶς ἀνὴρ, τοῦτέστιν ὁ Γάλλος,
Γνώμας σοφᾶς ἐφθέγγατο κι' ἀλλοίως,
Εἰς σύλλογον τὸν Ὑπερπαρνασσόν,
Καὶ δάφνας ἀπεδέχθη καὶ θαλίαις
Τῆς ἄρρενος μερίδος καὶ θηλείας,
Τοῦτ' ἔτσι κ' ἦγουν, πάντων καὶ πασῶν.

Ὑπὲρ πλὴν τῆς λαμπρᾶς του στομυλίας,
Λαβέτω καὶ τὰ δῶρα τῆς κοιλίας,
Ἄ δυσπραγῶν ἐκβάλλει τις φύσων·
Μετὰ πολλῆς ἐκφεύγουν δυσκολίας,
Εἰσὶν οὐχ ἥττον δείγματα φιλίας
Τῶν ὑπὲρ ὧν προμάχεται Μουσῶν.

ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗΣ

ΤΑΔΕ ΛΕΓΕΙ

“Ο ΦΥΛΑΚΑΣ ΤΟΥ MANCHESTER”

(Νὰ τὰ χαίρεστε, Μιστριώτηδες
καὶ Καθιδόκηδες !)

Ἀκοῦστε τί γράφει «Ὁ Φύλακας τοῦ Manchester», ἡ πιδ φιλελληνικὴ ἐφημερίδα τοῦ κόσμου.

«Οἱ φοιτητὰδες τοῦ ἐλληνικοῦ Πανεπιστημίου μ' ἀρχηγούς μερικούς τους Καθηγητὰδες καὶ ἄλλους ἀντιπροσώπους τῆς νέας ἐλληνικῆς «παιδείας, διαμαρτύρουνται μ' ὅλη τους τὴ δύναμη ποὺ παρασταίνονται τὰ ἔργα τοῦ «Αἰσχύλου σ' ἓνα τους θέατρο μεταφρασμένα «στὴν ξεπεσμένη γλῶσσα ποὺ μιλοῦν οἱ ἴδιοι «τους οἱ σπουδαστὰδες, Καθηγητὰδες, κι' ἄλλοι ἀντιπρόσωποι τῆς ἐλληνικῆς παιδείας. «Ἐτσι καθὼς ἀναγράφουμε τὴν ὑπόθεσι, συγγενεῦσι κάπως μὲ πλοκὴ κωμικῆς ὁπερας. «Ἐχει ὅμως καὶ τὴ σοβαρὴ τῆς μεριά, ποὺ τῆς «δίνει μεγαλύτερη σημασία παρ' ἂν εἴταν ἀπλὴ «ἀποθέωσις ἑνὸς ψευτοῦ ἥρωα. Ἄλλο ἀποτέλεσμα «δὲν μπορεῖ νὰ ἔχῃ αὐτὸς ὁ φανατισμὸς τους «πρὸς τὴν ἀγνή κλασσικὴ παράδοσι, παρὰ νὰ «κρύβῃ ἀπὸ τὸ μεγαλῆτερο σωρὸ τῶν πατριω- «τῶν τους τὰ φῶτα τῆς ἐλληνικῆς μεγαλοφυΐας «ποὺ εἶναι δὲ κ' ἡ μεγαλῆτερη δοξα τους. Τῆς

τὰ πράματα.

III «Ὅ,τι ἐδημιούργησαν τὰ παλιὰ ἐκεῖνα περιοδικὰ δὲν ἐφυγαν ἀκόμα· ἔφισε βαθιὰ τὰ σημάδια τοῦ στὴ ζωὴ μας, γιὰ τὴν ἦταν δυνατὰ ριζωμένο. Καὶ τώρα χρειάζεται ἓνας ἀγῶνας γενρὸς καὶ συγκρατητὸς, μεγάλος ὅσο μεγάλος εἶναι καὶ ὁ κίνυνος ποὺ μᾶς φοβερίζει ἀκόμα, γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ ξαναγευθῶμε στὴν ἀληθινὴ ζωὴ καὶ νὰ ξαναἱσθῶμε τὸ σωτήριο φῶς τῆς ἀλήθειας. Ὁ ἀγῶνας ἔχει ἀρχίσει ἀπὸ δῶ καὶ εἰς αἰὶν χρόνους, μὰ εἶναι ἀκόμα ἀδύναμος καὶ δαίχνεται δύσκολος, ὅπως κάθε μεγάλος ἀγῶνας.

Στὴν ἀνάπλῃ, ποὺ φαίνεται νὰ ξεφεύγει ἀπὸ κάθε μεριὰ τῆς ζωῆς μας, τὴν πρώτη θέσις ἔχει πῶς πρέπει νὰ χῶμεν τὰ περιοδικὰ. Ἀφοῦ οἱ ἐφημερίδες προσπαθοῦν περισσότερο νὰ γαρμενίσουν ὅ,τι καλὸ ὑπάρχει παρὰ νὰ τὸ στηλώσουν, κι' ἀφοῦ τὸ βιβλίον, πρὶν προφτάσει νὰ ἰδεῖ ζωὴ, κιντυνεύει νὰ πεθάνει, τὰ περιοδικὰ εἶναι τὸ μόνο μέσο τῆς ἀντίδρασης, καὶ τὸ μοναδικὸ βήμα, ποὺ ἀπέμεινε σ' ὅσους θέλουν ν' ἀγωνιστοῦν καὶ νὰ μιλήσουν γιὰ τὴ δημιουργικὴ καινούργια ζωὴ καὶ καινούργιων ἐλπίδων. Στὰ τελευταῖα χρόνια βγήκαν μερικὰ περιοδικὰ μὲ τέτοια πρόγραμμα καὶ μὲ τέτοιες ιδέες. Δὲ μπορεῖ κανένας νὰ τὸ ἀρνηθεῖ αὐτό. Καὶ βγαίνουν τώρα ἄλλα, ποὺ δείχνουν πῶς τὸν ἴδιο δρόμο θέλουν νὰ τραβήξουν. Μὰ τὸ λέω χωρὶς δισταγμὸ πῶς θέλουν

ΗΛΙΑ Π. ΒΟΥΤΙΕΡΙΔΗ

3 Η ΖΩΗ ΜΑΣ Κ' Η ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ ΜΑΣ 3

Α'.

ΤΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΜΑΣ

Τυπνόνταν τραγοῦδια, ποὺ κλειούσαν μέσα τους πόνο κι' ἀπογοήτευσι κατὰ μέγεθος, μελαγχολία ἀγνωστὴ στὸν Ἑλληνικὸ χαρακτήρα, κατακαυτὴ καὶ κατάρσις ἐναντία στὴ ζωὴ φοβερὴ καὶ ποὺ βάραιναν τὴν ψυχὴ σὺν μελῦσι. Τὸ αἶσθημα τοῦ πόνου ἦταν προσποιητό· ὅλοι κημόνονταν πῶς πονοῦν, πῶς στερεψάν οἱ δακρυοπηγὲς τους καὶ βρισκάν παρηγοριὰ μονάχα στὸ ἀγκομαχῆμα τῆς Μούσας τους. Ἀψυχολόγητα τὰ πράματα ρίχνονταν ὅπως ὅπως καὶ γέμιζαν τὶς σελίδες μὲ «ὦ!» καὶ μὲ «ἄ!» μὲ φοβερισμούς γιὰ τὴ ζωὴ, μὲ ματωστά-λαχτες περιγραφές, μὲ ἥρωες ποὺ αὐτοκτονοῦσαν χαρούμενοι, πῶς γλύτωναν ἀπὸ τὸ βῆρος τῆς ζωῆς. Ἡ γλυκιά

καὶ ἡσυχὴ μελαγχολία εἶχε γίνει στριγλα μὲ τρομοκώρητο πρόσωπο, ὁ ἀκρίδης καὶ χαϊδευτικὸς ἀθέρας μας, ἀλλάζε καὶ γίνονταν βαρὺς καὶ τοῦς ἐπνίγεν ὅλους, ὁ κύρανος μας ἤθελε δὲν ἤθελε ἐπρεπε νῆναι πάντα μολυβένιος. Καὶ βέβαια ὅλ' αὐτὰ δὲ μπορούσαν παρὰ ν' ἀφήσουν τὴν ἐπίδρασί τους στὴν οἰκογένεια. Σιγά-σιγά τὸ δηλητήριο ἔμπαινε στὴν ψυχὴ καὶ παντοδύναμη πιά ἡ ἀρρώστια κυρίευσεν τοὺς Νεοέλληνες.

Ἐξὺν ἀπὸ λίγες ἐξαιρέσεις, πῶχουν νὰ δείξουν μερικὰ φωτεινὰ πνεύματα στὸ πέρασμα τῶν χρόνων αὐτῶν, ὅλοι ὅσοι ἔγραφαν δούλευαν γιὰ νὰ δυνάμουν τὴν κυρίαρχη ἀρρώστια. Καὶ τὸ εἶδαμε τοῦτο ὅχι μονάχα στὴ φιλολογία μας, παρὰ καὶ στὶς διαφοροτρόπες ἐκδηλώσεις τῆς ἄλλης ζωῆς μας. Ἐπειδὴ ὅλες οἱ λεπτομέρειες τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς, καθὼς θέλει καὶ δείχνει ὁ φυσικὸς νόμος, ἔχουν σχέση βαθιὰ ἀναμεταξύ τους καὶ ἡ μιὰ εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἄλλης, ὅ,τι ἐγίνονταν στὰ γράμματα, εἰδείχονταν τὸν ἴδιο καιρὸ καὶ στὴν κοινωνία καὶ στὴν πολιτικὴ καὶ στὴ θρησκεία καὶ στὸ στρατὸ καὶ σ' ὅλη μας τὴν ἐθνικὴ ὑπαρξή. Καὶ λέγοντας ἐθνικὴ μιλῶ μὲ τὴ γενικὴ σημασίαν τοῦ ὁρίσμου.

Γιὰ τὴν κατάστασι αὐτὴ δὲν εἶναι ἀφορμὴ μικρότερη ἀπὸ κάθε ἄλλη καὶ τὰ οἰκογενειακὰ περιοδικὰ. Ἀφοῦ δὲν εἶχαν κανένα μέτρο καὶ καμιά μέθοδο ὅσοι τᾶβγαναν, δὲ μπορούσαν παρὰ ἔτσι νὰ κατακντήσουν